

ЗНАЧЕННЯ РОДИННОГО СЕРЕДОВИЩА У КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВІЙ РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА

Сизова Олена Володимирівна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю «Спеціальна освіта»

Науковий керівник: Котловий С.А.

*доцент кафедри соціальних технологій
кандидат педагогічних наук, доцент*

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

Процес формування особистості дитини є фундаментальним етапом її соціалізації, що першочергово реалізується в сімейному середовищі та закладах дошкільної освіти. У дошкільному віці провідна роль у розвитку дитини належить суб'єкт-суб'єктній взаємодії з дорослими - батьками та педагогами. Наявність мовленнєвого дизонтогенезу зумовлює необхідність впровадження інтенсифікованого психолого-педагогічного супроводу, що, своєю чергою, актуалізує проблему підвищення спеціальної компетентності батьків. Відтак, активна залученість родини в систему корекційного впливу стає стратегічним чинником ефективності подолання тяжких порушень мовлення.

Ефективність подолання мовленнєвих розладів у дитячому віці значною мірою детермінована якістю партнерської взаємодії між логопедом та родиною вихованця. Дефіцит спеціальних знань батьків щодо етіології та симптомів мовленнєвого онтогенезу, а також несвоєчасне реагування на відхилення у розвитку, актуалізують проблему консолідації зусиль фахівців та законних представників дитини. Обґрунтовуючи цю тезу, В. Ніколаєнко підкреслює безальтернативність свідомої участі сім'ї у корекційному процесі. Автор акцентує, що родинне середовище є первинним і природним комунікативним простором дитини, де закладається фундамент вербальної взаємодії. Крім того, саме батьки мають унікальну можливість забезпечити регулярну екстраполяцію та закріплення набутих на логопедичних заняттях навичок у щоденній мовленнєвій практиці.

Становлення особистості дитини - це складний і багатогранний процес, первинним і визначальним простором якого є сім'я. Саме в родинному колі закладається фундамент для подальшого фізичного, психічного та мовленнєвого розвитку. У дошкільному віці взаємодія з близькими дорослими є домінуючим чинником соціалізації, а для дітей із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ) цей вплив набуває стратегічного значення.

Ефективність корекційно-розвиткового процесу безпосередньо залежить від того, наскільки гармонійно поєднуються фахова допомога логопеда та щоденна підтримка батьків. Роль родини закріплена на законодавчому рівні (зокрема, у ст. 8 Закону України «Про дошкільну освіту»), де наголошується, що відвідування освітнього закладу не знімає з батьків відповідальності за виховання та навчання дитини. Свідомою участю родини дозволяє перетворити повсякденне спілкування на корекційне поле, де дитина має можливість закріплювати набуті навички в природних умовах.

Професійна діяльність логопеда сьогодні виходить за межі суто корекції звуковимови. Він виступає як координатор, консультант та тьютор для всієї родини, реалізуючи такі завдання:

- 1. Формування логопедичної компетентності:** надання батькам знань про структуру порушення, методики подолання дефектів та закономірності розвитку мовлення.
- 2. Просектування мовленнєвого середовища:** надання практичних рекомендацій щодо створення вдома стимулюючого простору (вибір іграшок, книг, розвивальних ігор).

3. Індивідуалізація супроводу: розробка персональних «дорожніх карт», що враховують психологічний клімат та ресурси конкретної сім'ї.

Запровадження воєнного стану в Україні спричинило суттєву трансформацію професійної діяльності вчителів-логопедів та актуалізувало пошук додаткових ресурсів для підтримання ефективності корекційно-розвиткового процесу. За таких екстремальних умов стратегічного значення набуває партнерська взаємодія логопеда з родиною, оскільки саме консолідація зусиль фахівців та батьків стає ключовим чинником забезпечення неперервності мовленнєвого розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ).

У контексті специфіки організації освітнього простору в період воєнних дій, М. Забар та Н. Федорченко обґрунтовують доцільність переходу до очно-дистанційної (гібридної) форми роботи. Дослідниці акцентують увагу на пріоритетності сімейного середовища у корекційному генезі дитини, відтак одним із перспективних векторів діяльності логопеда постає теоретичне обґрунтування та практична імплементація сучасних засобів дистанційної комунікації. Це передбачає розробку та впровадження адаптивних методик віддаленої роботи, що дозволяють мінімізувати негативний вплив зовнішніх чинників на динаміку подолання тяжких мовленнєвих розладів [3].

Водночас О. Бистранівська вказує на наявність системної кризи інституту сімейного виховання в сучасному суспільстві, що створює суттєві бар'єри для реалізації корекційного впливу. Дослідниця відокремлює низку об'єктивних детермінантів, які перешкоджають встановленню стійких партнерських відносин між логопедом та родиною, а саме:

- соціально-економічні чинники: незадовільний матеріальний стан сім'ї, високий рівень професійної завантаженості та психофізичне виснаження батьків;
- внутрішньосімейні чинники: наявність міжособистісних конфліктів та низька виховна активність (пасивність) законних представників дитини;
- техногенні чинники: надмірна цифрова аддикція (захоплення гаджетами та ігровими ресурсами), що нівелює якість безпосереднього спілкування в родині [1, с. 22].

Професійна діяльність учителя-логопеда у взаємодії з батьками передбачає систематизацію, координацію та узгодження корекційних, розвивальних, виховних, освітніх і оздоровчих впливів, спрямованих на дитину з мовленнєвими порушеннями. Досягнення позитивної динаміки у подоланні мовленнєвих труднощів і становленні мовленнєвої діяльності, що забезпечує результативність навчання, можливе лише за умови консолідованої співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Список літератури:

1. Бистранівська О. Роль сім'ї у вихованні дитини з особливими освітніми потребами. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 35, т. 1. С. 20–26.
2. Гук О. Партнерство логопеда з родиною як чинник успішної корекції мовлення. Логопедія. 2019. № 12. С. 430–438.
3. Забар М., Федорченко Н. Особливості логопедичної роботи в умовах дистанційного навчання та воєнного стану. Збірник наукових праць. 2022. С. 201–207.
4. Кисличенко В. А. Логоінформування батьків як складник логопедичного супроводу дітей із ТПМ. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2020. Вип. 17. С. 80–89.
5. Ніколаєнко В. В. Роль сім'ї у корекційному процесі подолання мовленнєвих порушень у дошкільників. Вісник психології і педагогіки. 2018. С. 54–59.